

Poredbena istraživanja inojezičnoga hrvatskoga i makedonskoga

Stanislava — Staša Tofoska i Zrinka Kolaković

U Zagrebu je 12. veljače 2008. u prostorijama Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Zagrebu održan međunarodni znanstveno-stručni kolokvij Položaj hrvatskoga i makedonskoga jezika u obrazovnom sustavu višejezičnih sredina. Na skupu se govorilo o hrvatskome i makedonskome jeziku u odnosu prema drugim službenim i manjinskim jezicima u matičnim državama, o njihovome položaju u obrazovnome sustavu, o poučavanju nastavnika tih jezika kao J2 te o školovanju manjina.

0. Uvod

Skup su organizirali članovi istoimenoga hrvatsko-makedonskoga projekta u prostorijama Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Zagrebu. Voditeljica je hrvatskoga dijela projekta Zrinka Jelaska s Odsjeka za kroatistiku, Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a makedonskoga dijela Emilija Crvenkovska s Filološkoga fakulteta Sveučilišta Kirila i Metoda u Skoplju. Na projektu se ponajprije istražuju sličnosti i razlike u položaju makedonskoga i hrvatskoga kao većinskoga jezika u višejezičnim sredinama. Posebna se pozornost poklanja odnosu prvoga i drugoga jezika u dvjema jezičnim zajednicama koje imaju obje zemlje: albanskoj i romskoj. Osim toga, želi se opisati položaj makedonskoga i hrvatskoga jezika u cijeloj vertikali obrazovnoga sustava u višejezičnim sredinama te istražiti potrebe za poučavanjem većinskih jezika i posebnim priručnicima namijenjenim višejezičnim govornicima.

1. Plenarna izlaganja

Nakon otvaranja skupa, održana su dva plenarna izlaganja. U prvome, *Hrvatski i višejezičnost*, Zrinka Jelaska (Zagreb) govorila je o položaju hrvatskoga jezika u uvjetima višejezičnosti u Hrvatskoj. Izlagala je o važnosti točnoga i iscrpnoga opisivanja položaja jezika jer on može biti jedan od političkih ili obeshrabrujućih čimbenika pri procesu učenja jezika. Stoga se

zaključuje da je utvrđivanje položaja jezika nužan temelj pri odabiru djelotvornoga pristupa poučavanju.

U izlaganju *Makedonski jezik kao drugi i strani jezik: stanje i potrebe* Emilije Crvenkovske (Skoplje) saznalo se da se makedonski jezik kao strani predaje na sveučilištima u inozemstvu, a o toj djelatnosti brine se *Međunarodni seminar makedonskog jezika, literature i kulture*. Autorica je govorila o tome kako se osjeća nedostatak teorijskih radova koji bi dali poticaj poboljšanju kvalitete nastave makedonskoga kao drugoga i stranoga te istakla kako se nada da će projekt s Hrvatskom pomoći u širenju istraživanja na ovome području.

Stanislava-Staša Tofoska (Skoplje) u izlaganju *Makedonski kao drugi i strani jezik na Filološkom fakultetu "Blaže Koneski" u Skopju* donijela je zanimljive podatke o makedonskome kao materinskome jeziku koji je obavezan predmet na svim fakultetima na kojima se obrazuju budući profesori. U izlaganju se govorilo i o učenju makedonskoga kao drugoga i stranoga jezika te o tekućem projektu za osnivanje centra za izradu i provedbu standardiziranih testova za makedonski kao drugi i strani.

2. Prvi blok izlaganja — Višejezičnost i nastavni predmet Hrvatski jezik

Na kolokviju se govorilo i o obrazovnim promjenama u Republici Hrvatskoj i o tome kako su se te promjene odrazile na nastavni predmet Hrvatski jezik. O ovoj je temi govorila Mirela Barbaroša-Šikić iz Agencije za odgoj i obrazovanje (Zagreb). Istaknula je kako se uvođenje Eksperimentalnoga nastavnoga plana i programa za osnovnu školu u godini 2005/2006. i uvođenje vanjskoga vrjednovanja odgoja i obrazovanja izravno odrazilo i na predmet Hrvatski jezik. Novi se plan i program za Hrvatski jezik kao službeni počeo primjenjivati u godini 2006/2007., a provedena su i vanjska vrednovanja obrazovnih postignuća u predmetu Hrvatski jezik na uzorku učenika osmih razreda osnovne škole. Nacionalni su ispiti provedeni u gimnazijama i strukovnim školama.

Marijana Češi iz Agencije za odgoj i obrazovanje (Zagreb) govorila je o hrvatskome jeziku u osnovnoškolskim programima manjina u Republici Hrvatskoj. Za manjine se nastavni plan i program oblikuje prema trima modelima. Dvije trećine učenika ostvaruje nastavu prema Modelu A gdje je cjelokupna nastava na jeziku i pismu manjine, a hrvatski je jezik zastupljen s četiri sata tjedno. Prema Modelu B trinaest učenika mađarske nacionalne manjine ostvaruje dvojezičnu nastavu. Jedna trećina učenika cjelokupnu nastavu pohađa na hrvatskome jeziku (Model C). Saznajemo da su u izradi programi za nacionalne manjine koji se usklađuju s HNOS-om.

O nastavnim programima na stranim jezicima u Republici Hrvatskoj te o specifičnostima nastave hrvatskoga jezika u okviru Međunarodnoga programa govorila je Iva Nazalević.

1.3. Drugi blok izlaganja — Počavanje inojezičnoga hrvatskoga

U izlaganju Zrinke Jelaske i Lidije Cvikić (Zagreb) *Inojezični hrvatski: ovladavanje i poučavanje* govorilo se o tome kako se u Republici Hrvatskoj inojezični govornici školuju na svim razinama, ali je pristup hrvatskomu jeziku uglavnom izjednačen s izvornojezičnim poučavanjem. U inozemstvu se hrvatski uglavnom poučava na visokoškolskoj razini, a studentima se pristupa kao neizvornim govornicima. Raspravljalo se o načinima ovladavanja i utjecajima na poučavanje.

U izlaganju Renate Ozorlić-Dominić (Zagreb) *Stručno usavršavanje odgojitelja i učitelja hrvatske manjine i iseljeništva* saznalo se da to usavršavanje od 2007. godine organizira Agencija za odgoj i obrazovanje. Seminar se održava u prvom tjednu srpnja i traje devet dana, a svrha mu je poboljšati kvalitetu nastave hrvatskoga jezika u inozemstvu i iseljeništvu.

Marina Čubrić (Zagreb) u izlaganju *Nacionalne manjine u procesu hrvatskoga srednjoškolskoga obrazovanja* istakla je kako pripadnici nacionalnih manjina imaju mogućnost obrazovati se na materinskome jeziku na svim stupnjevima obrazovanja. U Republici Hrvatskoj nastava se izvodi na češkome, mađarskome, srpskome i talijanskome jeziku. Uz dio programa koji je jedinstven za sve učenike Republike Hrvatske postoje i dodatni sadržaji pojedine nacionalne manjine. Nacionalni su ispiti za učenike nacionalne manjine bili pripremljeni na njihovu pismu i jeziku. Bilo bi poželjno da se i učenici većinske populacije upoznaju sa sadržajima koji se odnose na njihove manjinske suučenike.

1.4. Treći blok izlaganja — Romska manjina i hrvatski jezik

Lidija Cvikić održala je izlaganje *Hrvatski za govornike materinskoga romskoga* u kojemu je govorila da se romska manjina obrazuje isključivo na hrvatskome, njima nematerinskome jeziku. Da bi to obrazovanje bilo što uspješnije, važno je da romski učenici postignu što veći stupanj ovladanosti hrvatskim jezikom i prije polaska u školu. Izneseni su rezultati istraživanja ovladanosti hrvatskim kod romske djece predškolske dobi.

U izlaganju Elene Petroske (SAD) *Učenje i poučavanje makedonskoga kao nematerinskoga jezika* saznalo se o makedonskome kao stanome jeziku, koji je dijelu govornika bio i prvi, materinski na drugim kontinentima, posebno na sjevernoameričkome kontinentu. Bilo je govora i o projektu na kojemu sudjeluje autorica, zajedno sa suradnicima iz Kanade i SAD, a od-

nosi se na nasljedne govornike (engl. *heritage speakers*), odnosno govornike koji žive u zemlji gdje je državni ili službeni jezik (proglašeno ili *de facto*) različit od jezika njihove obitelji.

Tamara Turza-Bogdan (Čakovec) u izlaganju *Školovanje romske manjine u Međimurju* govorila je o višegodišnjim iskustvima školovanja romskih govornika u hrvatskim školama, te projektima i programima, uključujući i predavanja na Višoj učiteljskoj školi o posebnostima nastave u takvim okolnostima.

U okviru kolokvija Zrinka Kolaković (Zagreb) predstavila je knjigu *Drugi jezik hrvatski* koja može poslužiti svim učiteljima hrvatskoga kao nema-terinskoga, iako se knjiga posebno osvrće na govornike bajaškoga romskoga.

Sudionici su radni dio skupa završili raspravom. U raspravi se na temelju rečenoga, novoga za jednu ili drugu skupinu stručnjaka, raspravljalo o znanstvenoj utemeljenosti pojedinih postavki.

Popratni program

Sutradan su gosti s domaćim članovima organizacijskoga odbora otputovali u Međimurje, gdje se nalazi veći broj govornika romskoga bajaškoga jezika. U Čakovcu su posjetili Visoku učiteljsku školu, gdje su se susreli s kolegama.

U obližnjem mjestu Pribislavec posjetili su Osnovnu školu Vladimira Nazora, smještenu u dvorcu, koju polazi tristopedesetak učenika. Školske godine 1994/95. u toj je školi prvi put upisan jedan prvi, samo romski razred. Te godine školu je polazilo 82 učenika Roma, a od tada se njihov broj neprestano povećava. U školi su 2002/03. godine zaposleni romski pomagači, sada ih u njoj radi troje.

Suradnici na projektu susreli su se s učiteljima razredne i predmetne nastave i romskim pomagačem s kojima su hrvatski članovi projekta već surađivali i novim ravnateljem. Gosti su izlagali vlastita iskustva, upoznali rad, poteškoće i projekte povezane s poučavanjem hrvatskoga romskih govornika. Naročito ih je zanimalo poznavanje hrvatskoga romskih govornika kojima je hrvatski drugi jezik pa su to usporedili s romskim govornicima u Makedoniji kojima je makedonski drugi jezik. Razmjena je bila zanimljiva i poticajna za obje skupine.